

Stan poznania chrząszczy wodnych (*Coleoptera*) obszarów chronionych Polski

State of knowledge on water beetles of protected areas in Poland

JOANNA PAKULNICKA, IWONA KAŹMIERSKA

Katedra Ekologii i Ochrony Środowiska UWM, ul. Plac Łódzki 3, 10-727 Olsztyn, Poland,
e-mail: joanna.pakulnicka@uwm.edu.pl

ABSTRACT: 261 species of water beetles have been found in the protected areas of Poland. Among 45 threatened species, only 47% occurred there. To determine, what is a role of these areas in species protection, there is a need to study much protected areas in Poland.

KEY WORDS: *Coleoptera*, water beetles, national parks, landscape parks, threatened species.

Obszary chronione w Polsce zajmują obecnie 9,1% powierzchni kraju (WALCZAK i in. 2002). Na ich terenie reprezentowane są wszystkie typy środowisk wodnych zarówno naturalnych jak i antropogenicznych. Obszary te coraz częściej stają się obiektem badań nad entomofauną wodną. Mimo bogatego piśmiennictwa dotyczącego fauny chrząszczy wodnych, niewiele jest prac poświęconych tej grupie owadów w obszarach chronionych na terenie kraju. Wiele z nich ma charakter wstępnych doniesień. Celem tej pracy jest rozpoznanie stanu badań nad koleopterofauną zasiedlającą obszary chronione kraju oraz próba odpowiedzi na pytanie – czy miejsca te skutecznie chronią gatunki, których występowanie bądź nawet istnienie w kraju jest w różnym stopniu zagrożone.

Podstawą tego opracowania są dane literaturowe oraz własne dotychczas niepublikowane. Zawarte są w nich informacje na temat chrząszczy zasiedlających 12 różnego typu obszarów chronionych na terenie kraju.

Do tej pory na obszarach chronionych udokumentowano występowanie 261 gatunków chrząszczy wodnych, co stanowi 72% całej koleopterofauny stwierdzonej dla Polski (RAZOWSKI 1991). Spośród nich – 21 gatunków, to chrząszcze uwzględnione w „Czerwonej liście zwierząt zagrożonych i ginących” w kraju o różnym statusie zagrożenia (2 z nich to gatunki krytycznie zagrożone [CR], 6 – zagrożone [EN], 3 – bliskie zagrożenia [NT], 7 – narażone [VU] oraz 3 najmniejszej troski [LC] (PAWŁOWSKI i in. 2002). Stanowią one około 47% wszystkich gatunków chrząszczy wodnych uwzględnionych w „Czerwonej liście ...”.

Liczba gatunków o różnym statusie zagrożenia jest różna dla badanych obszarów, co ma związek nie tylko z ich powierzchnią i stopniem zróżnicowania w nich sieci hydrograficznej, ale przede wszystkim odzwierciedla in-

tensywność i dokładność prowadzonych tu badań. Z analizy materiału wynika, że najdokładniej rozpoznana została koleopterofauna Puszczy Białowiejskiej. Krzywa reprezentatywności dla wszystkich obszarów chronionych łącznie wykazuje bardzo nieznaczną tendencję wzrostową, co wskazuje, że dalsze badania nad fauną chrząszczy obszarów chronionych tylko w niewielkim stopniu podniosą listę gatunków w nich stwierdzanych. Nie mniej jednak ponad połowa gatunków posiadających status gatunków zagrożonych, nie została wykazana w analizowanych obszarach, co wskazuje na potrzebę objęcia badaniami pozostałych obszarów chronionych w kraju. Dopiero pełne rozpoznanie pozwoli na określenie, czy bierna ochrona gatunków poprzez tworzenie obszarów chronionych spełnia zamierzoną funkcję i zabezpiecza występowanie, a nawet istnienie populacji wielu gatunków rzadkich w Polsce.

PIŚMIENNICTWO

- ABRASZEWSKA-KOWALCZYK A., KOWALCZYK J. K., HEJDUK J., PRZYBYLSKI M., TUSZE-WICKI W. 2002: Świat zwierząt Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego. Mantis, Olsztyn. 101 ss.
- BIESIADKA E. 1973: Water beetles found in peat – bogs of High Karkonosze Mts. And Góry Izerskie Mts. Prz. zool., **17** (4): 441-445.
- BIESIADKA E. 1991: Środowiskowe rozmieszczenie chrząszczy (*Coleoptera*) wodnych w Karkonoszach. [W:] Geologiczne Problemy Karkonoszy. Materiały z sesji naukowej w Karpaczu. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław: 263-273.
- BIESIADKA E., PAKULNICKA J. 2004: Water beetles (*Coleoptera*) in Łomżyński Landscape Park of Valley of Narew River. Parki nar. Rez. przyr., [w przygotowaniu do druku]
- BUCZYŃSKI P., CZACHROWSKI S., LECHOWSKI L. 2001: Some groups of water insects (*Odonata*, *Heteroptera*, *Coleoptera*, *Trichoptera*) of the projected reserve „Hanging peat bogs by Jaczno Lake” and its surroundings: results of preliminary studies. Rocz. nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra”, **5**: 27-42.
- BUCZYŃSKI P., PIOTROWSKI W. 2002. Contribution of the knowledge of water beetles (*Coleoptera*) of the Poleski National Park. Parki nar. Rez. Przyr., **21**: 185-194.
- BUCZYŃSKI P., PRZEWOŻNY M. 2002: Water beetles (*Coleoptera*) of the Krzczonowski Landscape. Parki nar. Rez. Przyr., **21**: 283-297.
- BUCZYŃSKI P., CZACHOROWSKI S., MOROZ M., STRYJECKI R. 2003: *Odonata*, *Trichoptera*, *Coleoptera* and *Hydrachnidia* of springs in Kazimierski Landscape Park (Eastern Poland) and factors affecting the characters of these ecosystems. Supplementa ad Acta hydrobiol., **5**: 13-29.
- BUCZYŃSKI P., SERAFIN E. 2004: Pierwsze dane o chrząszczach (*Coleoptera*) i chruścikach (*Trichoptera*) zbiorników antropogenicznych w parkach krajobrazowych Łuku Mużakowa (Polska, Niemcy). Parki nar. Rez. Przyr.
- BUCZYŃSKI P., SERAFIN E., LECHOWSKI L. 2004: Selected aquatic insects (*Odonata*, *Heteroptera*, *Coleoptera*, *Trichoptera*) of Narwiański National Park – results of preliminary studies. Parki nar. Rez. Przyr.

- GUTOWSKI M., JAROSZEWICZ B. (red.) 2001: Katalog fauny Puszczy Białowieskiej. IBL, Warszawa. 403 ss.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D., MAZUR M. 2002: *Coleoptera* Chrząszcze. [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce, IOP PAN, Kraków: 88-110
- RAZOWSKI J. (red.) 1991: Wykaz zwierząt Polski. Krakowskie Wydawnictwo Zoologiczne, Kraków.
- WALCZAK M., RADZIEJOWSKI W., SMOGORZEWSKA M., SIENKIEWICZ J., GACKA-GRZESIKIEWICZ E., PISARSKI Z. 2001: Obszary chronione w Polsce. Wyd. III. Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa. 235 ss.

Wstępne wyniki badań nad sprężykowatymi (*Coleoptera: Elateridae*) zbiorowisk borowych Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie”

Preliminary study of the click-beetles (*Coleoptera: Elateridae*) of the coniferous forest in the „Lasy Janowskie” Landscape Park

KRZYSZTOF PAWŁĘGA

Katedra Zoologii Akademii Rolniczej w Lublinie; ul Akademicka 13; 20-950 Lublin,
krzychp@ursus.ar.lublin.pl

ABSTRACT: In this study click-beetles fauna of four kinds of the coniferous forest communities in the „Lasy Janowskie” Landscape Park was examined. The adult forms of *Elateridae* were collected by use of entomological umbrella and entomological drawer. Microbiotops of their development were also sought for. 31 species of *Elateridae* have been found. 7 rare species were recognized and among them relicts of original forests. The most frequently *Athous subfuscus* i *Dalopius marginatus* were noticed.

KEY WORDS: click-beetles, *Elateridae*, *Coleoptera*, coniferous forest, relicts of natural forests, Sandomierz Lowland, SE Poland.

Park Krajobrazowy „Lasy Janowskie” położony jest całkowicie na obszarze Równiny Biłgorajskiej, będącej najbardziej na północ wysuniętym mezoregionem Kotliny Sandomierskiej (KONDRACKI 2000). Stanowi on jeden z większych zwartych kompleksów leśnych w Polsce. Cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi – m.in. różnorodnością zbiorowisk roślinnych, z których najwartościowsze objęto ochroną rezerwatową. Pod względem zróżnicowania borów tereny Parku zajmują pierwsze miejsce w Polsce, a pod względem zróżnicowania torfowisk – drugie po Poleskim Parku Narodowym (FIJAŁKOWSKI 1996, 1997).